

**Vilniaus
universiteto
leidykla**

Lietuvos istorijos studijos

VILNIUS UNIVERSITY

Scholarly Journal

Studies of Lithuania's History

2025

Vol. 55

Published since 1992

Vilnius University Press
Vilnius, 2025

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Mokslo žurnalas

Lietuvos istorijos studijos

2025

55 tomas

Leidžiamas nuo 1992 metų

Vilniaus universiteto leidykla

Vilnius, 2025

The journal is published twice a year

Editorial Board

Editor-in-Chief

Prof. Dr. *Alfredas Bumblauskas* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Executive Secretary

Assoc. Prof. Dr. *Martynas Jakulis* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Editors:

Prof. Dr. <i>Zenonas Butkus</i>	Vilnius University (History and Archaeology H 005)
Dr. <i>Borys Čerkas</i>	The National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of History of Ukraine (History and Archaeology H 005)
Prof. Dr. habil. <i>Bogusław Dybaś</i>	Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland / Scientific Centre of the Polish Academy of Sciences in Vienna (History and Archaeology H 005)
Prof. Dr. habil. <i>Sven Ekdahl</i>	Göteborg University, Sweden (History and Archaeology H 005)
Prof. Dr. <i>Robert Frost</i>	University of Aberdeen, United Kingdom (History and Archaeology H 005)
Dr. <i>Magnus Ilmjärv</i>	Tallinn University, Estonia (History and Archaeology H 005)
Dr. <i>Neringa Klumbytė</i>	Miami University, United States of America (Philosophy H 001)
Prof. Dr. <i>Mathias Niendorf</i>	University of Greifswald, Germany (History and Archaeology H 005)
Prof. Dr. habil. <i>Zenonas Norkus</i>	Vilnius University (Sociology S 005)
Prof. Dr. <i>Rimvydas Petrauskas</i>	Vilnius University (History and Archaeology H 005)
Dr. <i>Darius Staliūnas</i>	Institute of Lithuanian History (History and Archaeology H 005)
Prof. Dr. <i>Arūnas Streikus</i>	Vilnius University (History and Archaeology H 005)
Prof. Dr. habil. <i>Rafał Witkowski</i>	Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland (History and Archaeology H 005)

Address:

Vilnius University Faculty of History
7 Universiteto St., LT-01513 Vilnius, Lithuania
E-mail: istorijos.studijos@gmail.com
<http://www.journals.vu.lt/lietuvos-istorijos-studijos>

The articles were reviewed by two experts

Included in:

BASE, CEEOL, CNKI, CORE, Dimensions, DOAJ Seal, Emerging Sources Citation Index (Clarivate), EBSCO, Google Scholar (h5-index 3; g5-index 4), HEAL link (Hellenic Academic Libraries Link), JournalTOCs, Lituanistika, QOAM, ROAD, ScienceGate, ScienceOpen, Scilit, Scopus, Sherpa Romeo

Copyright © 2025 Authors. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access journal distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Žurnalas leidžiamas du kartus per metus, Priedas – kas antri metai

Redaktorių kolegija

Vyriausiasis redaktorius

Prof. dr. *Alfredas Bumblauskas* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Atsakingasis sekretorius

Doc. dr. *Martynas Jakulis* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Nariai:

Prof. dr. *Zenonas Butkus* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Dr. *Borys Čerkas* Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos
Ukrainos istorijos institutas (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. habil. dr. *Bogusław Dybaś* Torunės Mikalojaus Koperniko universitetas, Lenkija /
Lenkijos mokslų akademijos tyrimų centras Vienoje (Istorija ir
archeologija H 005)

Prof. habil. dr. *Sven Ekdahl* Geteborgo universitetas, Švedija (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. dr. *Robert Frost* Aberdino universitetas, Jungtinė Karalystė (Istorija ir
archeologija H 005)

Dr. *Magnus Ilmjärvi* Talino universitetas, Estija (Istorija ir archeologija H 005)

Dr. *Neringa Klumbytė* Majamio universitetas, Jungtinės Amerikos Valstijos (Filosofija H 001)

Prof. dr. *Mathias Niendorf* Greifsveldo universitetas, Vokietija (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. habil. dr. *Zenonas Norkus* Vilniaus universitetas (Sociologija S 005)

Prof. dr. *Rimvydas Petrauskas* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Dr. *Darius Staliūnas* Lietuvos istorijos institutas (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. dr. *Arūnas Streikus* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. habil. dr. *Rafał Witkowski* Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetas, Lenkija (Istorija ir
archeologija H 005)

Redakcijos adresas:

Vilniaus universitetas Istorijos fakultetas
Universiteto g. 7, LT- 01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: istorijos.studijos@gmail.com
<http://www.zurnalai.vu.lt/lietuvos-istorijos-studijos>

Straipsniai vertinti dviejų recenzentų

Indeksuojamas:

BASE, CEEOL, CNKI, CORE, Dimensions, DOAJ Seal, Emerging Sources Citation Index (Clarivate),
EBSCO, Google Scholar (h5-index 3; g5-index 4), HEAL link (Hellenic Academic Libraries Link),
JournalTOCs, Lituanistika, QOAM, ROAD, ScienceGate, ScienceOpen, Scilit, Scopus, Sherpa Romeo

Autorių teisės © 2025 Autoriai. Publikavo Vilniaus universiteto leidykla.

Tai yra atvirosios prieigos žurnalas. Žurnalas platinamas vadovaujantis Kūrybinių bendrijų licencija Priskyrimas, kuri leidžia laisvai ir neribotai naudoti, kaip mano esant reikalinga, be kita ko, kopijuoti, daryti pakeitimus ir kurti išvestinius kūrinius, naudoti komerciniais ir nekomerciniais tikslais nurodant informacijos šaltinį ir autorių.

Turinys

STRAIPSNIAI

<i>Tamara Bairašauskaitė. Jamontų šeima 1863–1864 metų sukilime ir Konstantino Kalinausko „Laiškai iš po kartuvių“</i>	8
<i>Agnė Poškienė, Julija Jonušaitė. Addidit antiquo virtus nova lumina coelo: astronomijos observatorijos kūrimas ir veikla Vilniaus Stepono Batoro universitete 1919–1939 metais</i>	39
<i>Zenonas Norkus, Aelita Ambrulevičiūtė. Kada gi Lietuva prarado energetinę nepriklausomybę? Pirminių energijos šaltinių suvartojimas Lietuvoje 1927–1960 metais ekonominės energetikos istorijos požiūriu</i>	59
<i>Ina Ėmužienė. Sovietų Lietuvos viešoji komunikacija lietuvių išeivijai Amerikoje: sklaidos kanalai ir platinimo mechanizmai</i>	94
<i>Sigita Černevičiūtė, Salomėja Zaksaitė. Sausio 13-osios naratyvų įtampas ir problemos: nuo teisinio revanšo iki laisvės realizacijos</i>	115

KLASIKA

<i>Wilhelm von Humboldt. Apie istoriko uždavinį</i>	142
---	-----

ŠALTINIO PUBLIKACIJA

<i>Povilas Andrius Stepavičius. Gyvenimo Puškarnioje taisyklės iš XVII amžiaus</i>	157
--	-----

RECENZIJOS

<i>Ignas Račickas. Pompastiškoji (NE)kasdienybė Bohemijos Karalystėje. – Rec.: František Šmahel, Martin Nodl, Václav Žurek (eds.), Festivities, Ceremonies and Rituals in the Lands of the Bohemian Crown in the Late Middle Ages, Leiden, Boston: Brill, 2022</i>	167
<i>Simona Aleksynaitė. Kas liko paraštėse: pamiršti vaikai. – Rec.: Ieva Balčiūnė, Augintiniai: atsikratymas vaikais sovietmečio Lietuvoje, Vilnius: Aukso žuvys, 2024</i>	171
<i>Ignė Rasickaitė. Kultūriniai aidai iš Atgimimo laikotarpio. – Rec.: Viktorija Jonkutė, Tarp praeities ir ateities. Kolektyvinė atmintis XX a. pabaigos Atgimimo laikotarpio lietuvių ir latvių kultūrinėje spaudoje, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2024</i>	175

Contents

ARTICLES

- Tamara Bairašauskaitė*. The Jamontt Family in the 1863–1864 Uprising and
Konstanty Kalinowski's "Letters from beneath the Gallows" 8
- Agnė Poškienė, Julija Jonušaitė*. *Addidit antiquo virtus nova lumina coelo*:
The Establishment and Activity of the Astronomical Observatory at
Vilnius Stefan Batory University in 1919–1939 39
- Zenonas Norkus, Aelita Ambrulevičiūtė*. When did Lithuania Lose its Energy
Independence? Primary Energy Consumption in Lithuania in 1927–1960 from
the Viewpoint of the Economic History of Energy 59
- Ina Ėmužienė*. Public Communication of Soviet Lithuania Targeting the Lithuanian
Diaspora in the USA: Channels of Spread and Distribution Mechanisms 94
- Sigita Černevičiūtė, Salomėja Zaksaitė*. Tensions and Problems of January 13
Narratives: From Legal Revenge to the Realization of Freedom 115

CLASSICS

- Wilhelm von Humboldt*. On the Task of the Historian 142

ARCHIVAL PUBLICATION

- Povilas Andrius Stepavičius*. Rules to Live by in Seventeenth-Century Puzskarnia 157

REVIEWS

- Ignas Račickas*. The Pompastic Non-Everyday in the Kingdom of Bohemia. – Rev.:
František Šmahel, Martin Nodl, Václav Žurek (eds.), *Festivities, Ceremonies and
Rituals in the Lands of the Bohemian Crown in the Late Middle Ages*, Leiden,
Boston: Brill, 2022 167
- Simona Aleksynaitė*. What was Left in the Margins: The Forgotten Children. –
Rev.: *Ieva Balčiūnė*, *Augintiniai: atsikratymas vaikais sovietmečio Lietuvoje*,
Vilnius: Aukso žuvis, 2024 171
- Ignė Rasickaitė*. Cultural Echoes from the Rebirth Period. – Rev.: *Viktorija Jonkutė*,
*Tarp praeities ir ateities. Kolektyvinė atmintis XX a. pabaigos Atgimimo
laikotarpio lietuvių ir latvių kultūrinėje spaudoje*, Vilnius: Lietuvių literatūros
ir tautosakos institutas, 2024 175